

VEILEDER

Ansvarlig innkjøp av stål

FØRSTE VERSJON 2026

FORORD

Har du stålkontroll på leverandørkjedene din?

Stål er en bærebjelke i det moderne samfunnet – bokstavelig talt. Men bak hver bjelke, bro og bygning ligger det leverandørkjeder som kan strekke seg over kontinenter, og som berører millioner av mennesker. Eksemplene på brudd på arbeidstaker- og menneskerettigheter er mange; Råvareutvinning av jernmalm kan føre til at befolkning og urfolk mister land og levebrød. Det er dokumentert systematisk bruk av tvangsarbeid blant uigurer i industri og gruvedrift, og alvorlige helse- og miljøskader i smelteverk. Med denne veilederen ønsker vi å gjøre det enklere for norske virksomheter å ta ansvar – i praksis.

Kravene til åpenhet og ansvarlighet øker, både fra myndigheter, kunder og samfunnet for øvrig.

Å jobbe systematisk med aktsomhetsvurderinger og økt sporbarhet er ikke lenger et valg, men en nødvendighet. Dette er også kjernen i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP), OECDs veileder for ansvarlig næringsliv og Etisk handel Norge sine 13 prinsipper om bærekraftig forretningspraksis.

Vi vet at det kan være krevende å få oversikt over risiko og opprinnelse i globale leverandørkjeder for stål. Men vi vet også at det nytter. Gjennom samarbeid, åpenhet og tydelige krav kan norske virksomheter bidra til reelle forbedringer – ikke bare for egen virksomhet, men for hele verdikjeden.

Denne veilederen er laget for å være et praktisk verktøy. Jeg håper den vil inspirere og støtte deg og din virksomhet i arbeidet med ansvarlig innkjøp av stål – til beste for menneskene i globale leverandørkjeder.

Lykke til med arbeidet!

Heidi Furustøl

Daglig leder, Etisk handel Norge

INTRODUKSJON

Etisk handel Norge jobber for å fremme bærekraftig forretningspraksis og styrke arbeidet med aktsomhetsvurderinger. Vi har over 200 medlemmer som representerer ulike bransjer og har over 26 år med erfaring med å veilede virksomheter i å identifisere, forebygge og håndtere risiko og implementere tiltak i egne leverandørkjeder.

Alle medlemmer i Etisk handel Norge har forpliktet seg til å arbeide systematisk for å sikre etterlevelse av grunnleggende arbeids- og menneskerettigheter i sine leverandørkjeder gjennom Etisk handel Norges 13 prinsipper for ansvarlig handel. Prinsippene bygger på ILOs kjernekonvensjoner og FNs grunnleggende menneskerettigheter og gir et felles rammeverk og tydelige forventninger til bærekraftig forretningspraksis for alle aktører i leverandørkjeden.

Hvordan er veilederen utviklet

Veilederen er utviklet som et praktisk verktøy for virksomheter som kjøper inn eller bruker stål, særlig innen bygg-, anleggs- eiendom- og infrastrukturbransjen. Stål er et av de mest brukte materialene i bransjen, og samtidig et område hvor leverandørkjedene ofte er komplekse og utfordrende å få oversikt over – særlig når det gjelder sporbarhet, opprinnelse og risiko lenger oppstrøms.

Veilederen er utviklet i tett samarbeid med medlemmer og relevante fagmiljøer, og bygger på:

- Innspill og erfaringer fra virksomheter i bransjen
- Dialog med leverandører og stålaktører
- Gjennomgang av tilgjengelig kunnskap og rammeverk knyttet til ansvarlig innkjøp av metall og mineraler

Forslag og sjekklister er utviklet for å støtte virksomheter i å stille riktige spørsmål, vurdere tilgjengelig dokumentasjon og følge opp leverandører i praksis.

Vi håper veilederen kan være til støtte og inspirasjon for virksomheter som arbeider med å forebygge og redusere negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø gjennom sine stålinnkjøp.

Alle aktører som har bidratt inn i veilederen er nevnt på side 42 i dokumentet.

Etterlevelse av åpenhetsloven

Veilederen har til hensikt å bidra til at virksomheter kan etterleve åpenhetsloven.

Åpenhetsloven krever at virksomheter skal rapportere om leverandørkjeder og risiko for brudd på menneskerettigheter. Dette stiller krav til innkjøpere om å ha kunnskap om stålleverandørkjeden og de potensielle risikoene som er involvert, samt å informere om tiltakene og arbeidet som gjennomføres på grunnlag av den kunnskapen.

Stålveilederen gir innsikt i leverandørkjeden slik at virksomheter kan navigere i disse utfordringene og jobbe for ansvarlig innkjøp av stål i alle ledd.

ORDFORKLARINGER

Aktsomhetsvurderinger – Risikobasert metode i seks trinn (basert på OECD/UNGP) for å kartlegge, forebygge og håndtere negativ påvirkning på mennesker, samfunn og miljø i egen virksomhet, hos leverandører og forretningsforbindelser.

ITUC (International Trade Union Confederation) er en global sammenslutning av fagforeninger som arbeider for å fremme og forsvare arbeidstakeres rettigheter og interesser, gjennom internasjonalt samarbeid mellom fagforeninger, global kampanjevirkosomhet og påvirkningsarbeid i de store globale institusjonene. ITUC utgir blant annet Global Rights Index, som årlig rangerer land etter hvordan de etterlever grunnleggende arbeidstakerrettigheter.

Les mer: <https://www.ituc-csi.org>

MTC (Mill Test Certificate) – Materialsertifikat utstedt av produsenten som dokumenterer stålets kjemiske sammensetning, mekaniske egenskaper og testresultater. Gir sporbarhet til produsenten som har utstedt det, men ikke nødvendigvis helt tilbake til råstålets opprinnelse.

EN 10204 3.1 / 3.2 – Standard som angir type kontrolldokument for metalliske produkter. 3.1 er attestert av produsentens egen uavhengige kontrollenhet; 3.2 er i tillegg verifisert av en uavhengig tredjepart eller kjøperens inspektør.

EN 10025 – Europeisk standard for varmvalsede konstruksjonsstål (f.eks. kvaliteten S355). Angir tekniske krav til materialet.

Charge-/heat number (smeltebatch) – Et nummer som identifiserer den enkelte smelten stålet kommer fra. Nøkkelen til sporbarhet – forutsatt at nummeret videreføres gjennom senere bearbeiding.

Slabs og billets – Halvfabrikata av råstål (henholdsvis flate emner og stangemner) som viderebearbeides til ferdige produkter. Kan være produsert i et annet land enn sluttproduktet.

Steel melt shop (smelteverk) – Anlegget der stålet faktisk smeltes og støpes. Å etterspørre smelteverk, ikke bare siste produksjonsledd, gir bedre innsikt i opprinnelse.

CBAM-deklarant – Virksomhet som er autorisert til å importere varer omfattet av EUs karbongrensejusteringsmekanisme (CBAM). Kravet gjelder import over 50 tonn per år.

HVA DEKKER VEILEDEREN OG IKKE?

Denne veilederen er ment å være et praktisk verktøy for virksomheter som kjøper inn eller bruker stål, særlig innen bygg, anlegg, eiendom og infrastruktur. Målet er å gi innsikt i stålverdikjeden og de risikoene den innebærer, slik at virksomheter kan stille riktige spørsmål, vurdere dokumentasjon og følge opp leverandører i praksis.

Veilederen dekker

Arbeidstaker- og menneskerettighetsrisiko

Veilederen dekker risikoer knyttet til arbeidstaker- og menneskerettigheter. Dette for å øke kunnskap, bygge bedre systematikk i aktsomhetsvurderingsarbeidet, og med mål om å forbedre vilkårene til rettighetshavere i stålleverandørkjeden.

Jernmalm

Veilederen tar for seg risiko ved stål som produseres fra jernmalm (malmbasert produksjon) spesifikt.

Konstruksjonsstål

Veilederen omfatter i hovedsak konstruksjonsstål – stål som benyttes som hovedmateriale i bærende konstruksjoner og kritiske komponenter. Den tar for seg leverandørkjeden fra utvinning av jernmalm til ferdig produkt levert i Norge, med vekt på hvor i kjeden risikoen for brudd på arbeidstaker- og menneskerettigheter er størst, og hvor sporbarheten er mest krevende. Veilederen dekker også høyrisikoland i stålleverandørkjeden, relevante sertifiseringer og reguleringer, og forslag til hvordan arbeidet kan følges opp i praksis.

Etisk handel Norge har egen veiledning på slike mineraler.

Veilederen dekker ikke

Miljørisiko

Stål er likevel koblet til flere miljørisikoer som det er viktig å være bevisst på ved innkjøp av stål.

Detaljer om skrapstål

Skrapstål utgjør en stor andel i Europa og bør også hensyntas i innkjøp. Skrapstålleverandørkjeden kan omfatte mange av de samme risikoene som jernmalm, fra jernfremstilling og til sluttkunde. Skrapstål kan også inneha andre risikoer i leverandørkjeden. Det dekkes ikke her. Det viktigste er å være bevisst risikoer og be om informasjon og dokumentasjon på hvordan virksomheter arbeider med risiko og tiltak uavhengig hvor og hvordan stålet er produsert. Det planlegges et eget dokument på skrapstål.

Karbonstål ikke rustfritt stål

Veilederen tar for seg karbonstål, ikke rustfritt stål. Rustfritt stål inneholder legeringselementer som krom og nikkel, og har dermed et annet risikobilde – blant annet knyttet til utvinning av disse mineralene – som ikke dekkes her.

Detaljert risiko i alle ledd

Veilederen gir ikke en fullstendig oversikt over spesifikk risiko i alle ledd av leverandørkjeden. Som med annet aktsomhetsarbeid er det begrensninger i tilgjengelig informasjon, særlig lenger oppstrøms. Risikoer knyttet til selve bygge- og anleggsplassen i Norge, faller utenfor da vi vektlegger risiko for brudd på arbeidstaker- og menneskerettigheter i leverandørkjeden utenfor Norge. Målet er ikke å eliminere all risiko, men å bidra til økt innsikt, bedre beslutningsgrunnlag og mer systematisk oppfølging.

INNHold

Del 1 - Introduksjon	side 2 - 6
Del 2 - Hvorfor veileder?	side 7 - 9
Del 3 - Hvordan komme i gang?	side 10 - 13
Del 4 - Kunnskapsgrunnlag: import og opprinnelse og sporbarhet	side 14 - 18
Del 5 - Kunnskapsgrunnlag: leverandørkjeden, land og risiko	side 19 - 32
Del 6: Sertifiseringer, rammeverk og andre kilder for dypdykk	side 33 - 39
Del 7 - Forbehold og takk	side 40 - 42
Del 8 - Kilder	side 43 - 46

Del 2

HVORFOR VEILEDER?

Bygg og anlegg står for en stor del av stålforbruket i Europa, og stål inngår i nær sagt alle prosjekter – fra fundamentering og bærende konstruksjoner til broer, tunneler og prefabrikkerte elementer. Det store volumet, kombinert med lange og komplekse leverandørkjeder, gir bransjen et særlig ansvar for å vite hvor stålet kommer fra og hvilken risiko det innebærer.

Veilederen retter seg mot aktørene som i praksis stiller og videreformidler krav i denne kjeden – byggherrer, entreprenører og grossister. Det er her innkjøpsbeslutningene tas, og det er gjennom samspeillet mellom disse leddene at forventninger til ansvarlig stål kan følges nedover i leverandørkjeden.

HVORFOR EN VEILEDER PÅ STÅL?

Globalt sysselsetter stålindustrien over 6 millioner mennesker direkte, og støtter langt flere arbeidsplasser i tilknyttede leverandørkjeder og industrier.

Stålproduksjon og -bruk er dermed ikke bare et spørsmål om materialvalg, men også om mennesker, arbeidsforhold og samfunn påvirket gjennom hele leverandørkjeden.

Leverandørkjeden for stål er kompleks og global, fra utvinning av råvarer som jernmalm og kull, til produksjon, viderebearbeiding og bruk i sluttprodukter. Ulike ledd kan innebære betydelige risikoer knyttet til blant annet arbeidsforhold, helse og sikkerhet, menneskerettigheter og miljøpåvirkning. Samtidig er råvarestrømmer ofte geografisk spredt og påvirket av markedsforhold, geopolitikk og tilgang på ressurser, noe som gjør sporbarhet og oppfølging krevende.

Å arbeide med ansvarlige globale leverandørkjeder for stål er derfor ikke bare nødvendig for å etterleve regelverk, men også for å forstå og håndtere reelle risikoer og påvirkninger knyttet til produksjon og leveranser.

Bilde: Unsplash: Eric Wang

STÅL I BYGG, ANLEGG, EIENDOM OG INFRASTRUKTUR

Stål er en sentral innsatsfaktor i bygg-, anlegg-, eiendom- og infrastrukturbransjen, og de totale volumene som brukes årlig er betydelige.

Bransjen står for en stor andel av etterspørselen etter stål i Europa, særlig knyttet til bygg- og infrastrukturprosjekter. Dette innebærer også et særlig ansvar for å sikre at innkjøp av stål skjer i tråd med relevante krav til ansvarlig forretningspraksis og økende regulatoriske forventninger. Stål benyttes i hovedsak i bærende konstruksjoner og kritiske komponenter som fundamentering, broer, tunneler, tekniske installasjoner og prefabrikkerte elementer.

De største volumene leveres ofte i tidlige prosjektfaser, spesielt i større entrepriser og infrastrukturprosjekter.

Dette innebærer også et særlig ansvar for å sikre at innkjøp av stål skjer i tråd med relevante krav til ansvarlig forretningspraksis og økende regulatoriske forventninger.

Eksempler på bruk av stål i bygg og anlegg

- Konstruksjon som bjelker, søyler, avstivning
- Knutepunkt og festemidler
- Broer og tunneler
- Teknisk infrastruktur og installasjoner
- Plater, rør og profiler
- Armeringsjern i betong
- Prefabrikkerte elementer og moduler
- Heis og løftesystemer
- Stål- og metallkomponenter i sammensatte produkter

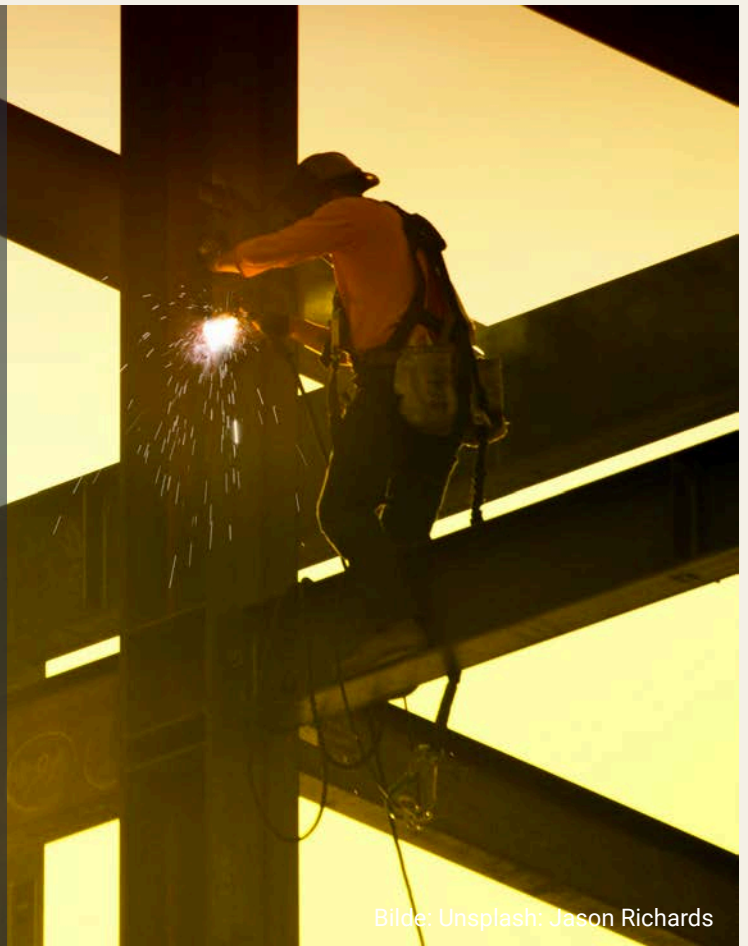
Del 3

HVORDAN KOMME I GANG?

Ansvarlig innkjøp av stål handler ikke om å ha full oversikt fra dag én, men om å komme i gang og jobbe systematisk over tid.

Denne delen viser noen praktiske steg – fra å forankre arbeidet internt, bygge kompetanse, til å vurdere risiko, stille forventninger og krav og følge opp leverandører.

Start der stålet betyr mest, og bygg videre derfra.

Bilde: Unsplash: Jason Richards

HAR DU FORANKRING?

Arbeidet med ansvarlig innkjøp av stål starter med egen virksomhet og forankring.

Dette steget er første trinn i OECDs modell for aktsomhetsvurderinger, som ligger til grunn for åpenhetslovens krav, og er et viktig grunnlaget for å lykkes med ansvarlig innkjøp av stål.

Relevante policyer

Forankring av bærekraft i virksomheten handler om å ha relevante policyer og retningslinjer på plass, og effektive styringssystemer for implementering av disse. Retningslinjene bør bygge på prinsippene for bærekraftig forretningspraksis, som omfatter menneskerettigheter, anstendig arbeid, miljø og antikorrupsjon, og være forankret i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv.

Ledelseforankring

For at arbeidet skal bli en del av ordinær drift og ikke et sidespor, bør policy og retningslinjer vedtas på ledelsesnivå. Styret har det overordnede ansvaret for virksomhetens drift, herunder at driften er ansvarlig og i tråd med gjeldende regelverk og normer for bærekraftig forretningspraksis. Det er derfor viktig at både policy og retningslinjer vedtas av styret.

For små virksomheter er dette ofte en enkel prosess, for store virksomheter kan dette være mer utfordrende og krever innsats, tid og alliansebygging internt.

Ansvarsfordeling

Tydlig ansvarsfordeling er avgjørende: både den som er operativt ansvarlig for innkjøp av stål og den ansvarlige i ledelsen bør være involvert, slik at alle vet hva de skal gjøre. Det er også relevant å oppdatere grunnlagsdokumentene etter hvert som dere jobber mer med aktsomhetsvurderinger og dermed får mer innsikt i egen stålleverandørkjede

Bilde: Unsplash: Aron Choi

HVEM OG HVORDAN BRUKE VEILEDEREN?

Arbeidet med ansvarlig innkjøp av stål er kontinuerlig, og kunnskapsgrunnlaget er i utvikling. Som det fremgår i denne veilederen, kan det være krevende å få full oversikt over risiko i alle deler av leverandørkjeden – særlig lenger oppstrøms.

Bruk veilederen som et praktisk verktøy, ikke en fasit, og kombiner det med eget kunnskapsgrunnlag og systematikk. Vi oppfordrer til å ha et godt system for lagring av informasjon og erfaring fra gjennomførte prosjekter og innkjøp, dette vil være verdifullt ved neste aktsomhetsvurdering.

Kunde/byggherre/prosjekterende

- Identifisere og vurdere risiko i egen leverandørkjede
- Informasjon som kan benyttes i markedsdialog i en RFI (Request for information) ved innkjøp der stål er en betydelig del av anskaffelsen
- Utgangspunkt for å formulere relevante krav og forventninger til ansvarlig innkjøp av stål
- Innsikt i hva de kan forvente å få innsikt i av dokumentasjon i leverandørkjeden
- Utgangspunkt for samarbeid

Store entreprenører

- Identifisere og vurdere risiko i egen leverandørkjede
- Forstå hvilke krav og forventninger de kan møte fra større entreprenører og som de selv bør stille til egne leverandører
- Støtte i arbeidet med å etterleve åpenhetsloven
- Støtte i å følge opp og konkretisere forventninger fra byggherre og stille samme forventninger til egne leverandører
- Støtte til å vurdere risiko i større innkjøp og prosjekter
- Innsikt i hva de kan forvente å få av dokumentasjon på stål i leverandørkjeden
- Utgangspunkt for samarbeid

Mellomstore entreprenører

- Identifisere og vurdere risiko i egen leverandørkjede
- Støtte arbeidet med å etterleve åpenhetsloven
- Forstå hvilke krav og forventninger de kan møte fra større entreprenører og som de selv bør stille til egne leverandører
- Innsikt i hva de kan forvente å få av dokumentasjon i leverandørkjeden
- Utgangspunkt for samarbeid

Grossister (stålgrossister og handelsgrossister)

- Identifisere og vurdere risiko i egen leverandørkjede
- Støtte arbeidet med å etterleve åpenhetsloven
- Forstå hvilke krav og forventninger de kan møte fra større entreprenører og som de selv bør stille videre til egne leverandører
- Innsikt i hva de kan forvente å få av dokumentasjon i leverandørkjeden
- Utgangspunkt for samarbeid

VURDERINGER FØR INNKJØP

Vurder om stål er en vesentlig del av innkjøpet eller prosjektet

Vurder om stål er en vesentlig del av innkjøpet/prosjektet - bruk stålveileder til å notere ned viktige spørsmål eller definere kriterier til en anbudsrunde.

Få innsikt i modenhet og kunnskap om stål og risiko hos leverandørene

Bruk markedsdialog for å avdekke modenheten og kompetansen rundt opprinnelse og risiko i stålleverandørkjeden.

Still forventninger om

etterfølgelse av internasjonale konvensjoner for arbeidstaker- og menneskerettigheter (ILO/FN).

ha etiske retningslinjer (Code of Conduct) arbeid med aktsomhetsvurderinger til råvareledd med konkrete tiltak etterlevelse av lovverk

Still fornuftige krav

Krav knyttet til system for aktsomhetsvurderinger og sporbarhet er fornuftig. For eksempel informasjon om opprinnelsesland og innsikt i hvor det er mulig å oppdrive dokumentasjon.

Spør om dokumentasjon eller samarbeid

Spør om sporbarhet til smelteverk eller relevante samarbeid. Er ikke det noe leverandørene kan levere der og da, sett en tidslinje sammen.

Se sjekklister sporbarhet s.18

Samarbeid med leverandørene

Legg vekt på samarbeid og felles målsettinger for arbeidet med stål. Bygg kunnskap og kompetanse og sett korte- og langsiktige mål sammen.

Vurder risiko basert på informasjonsinnhenting:

- Er stålet produsert i eller det er stor sannsynlighet at det har opprinnelse fra høyrisikoland? - sett kriterier basert på det
- Er opprinnelsen uklar? - Følg opp opprinnelse, og sett konkrete mål sammen med leverandøren

Spørsmål til grossister og produsenter

- Har stålet/produsenten sertifiseringer som ResponsibleSteel eller sertifikat som viser opprinnelse?
- Har produsenter vært på leveranørbesøk og gjennomført sosiale revisjoner?
- Har de snakket med ansattrepresentanter eventuelt lokale fagforeninger eller organisasjoner som kjenner til de lokale reglene og normene?

Verdsett åpenhet

Verdsett åpenhet hos leverandøren. Det er ofte mer positivt at de erkjenner manglende oversikt, men viser hvordan de jobber med å få oversikt, enn at de kun hevder full kontroll ned til råvareledd. Hvis de oppgir å ha kontroll, be om en konkret forklaring på hvordan dette sikres i praksis.

Ønsker du flere tips?

Etisk handel Norge har laget rapporter på eksempler fra våre medlemmer. Du finner **Åpenhet om ansvar** på våre nettsider.

Del 4

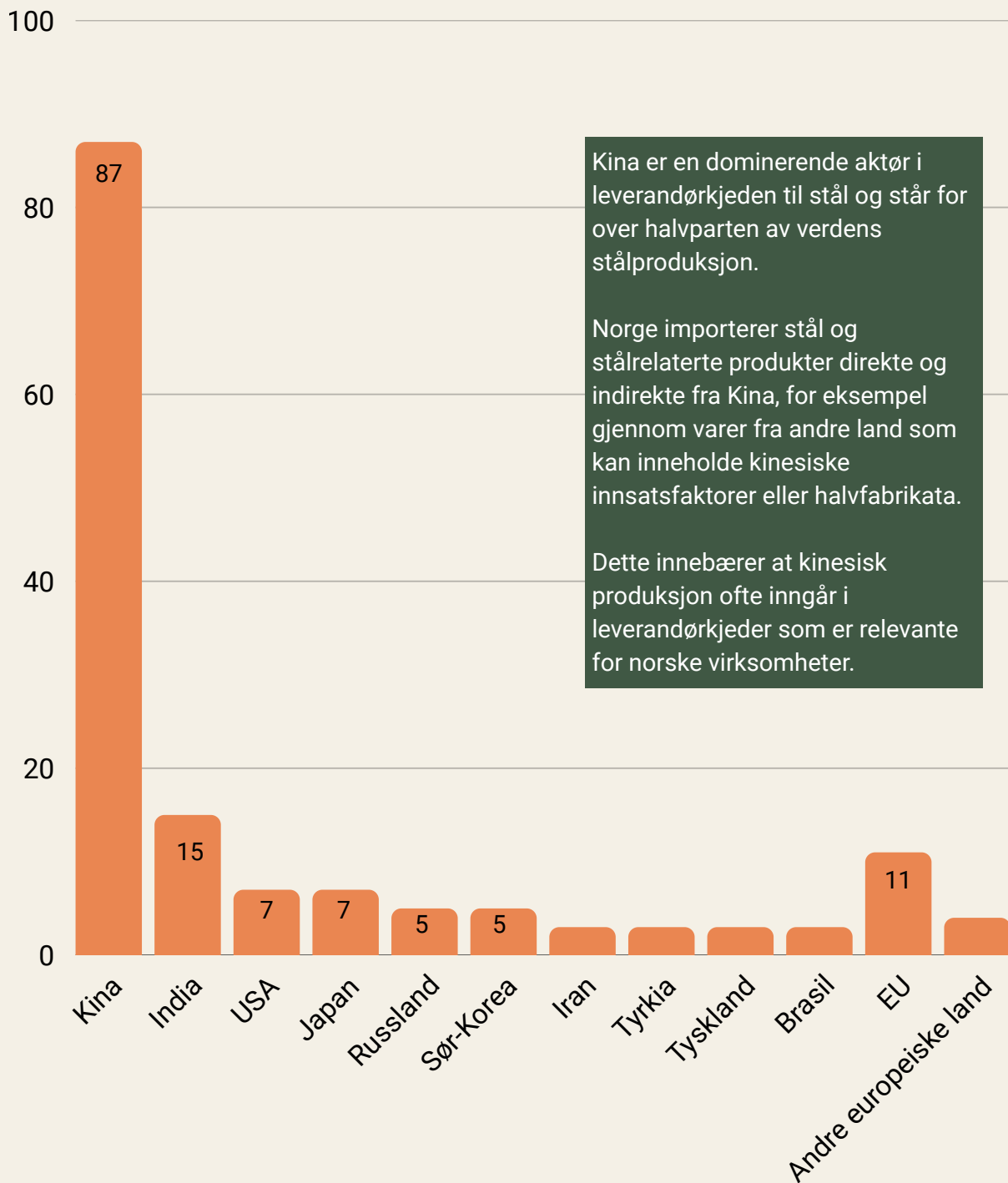
KUNNSKAPSGRUNNLAG: IMPORT, OPPRINNELSE OG SPORBARHET

Bilde: Unsplash: Thomas Kinto

For å vurdere risiko i stålinskjøp er det nyttig å vite hvor mye stål Norge importerer, hvilke land stålet kommer fra på et overordnet nivå, samt sporbarhet. Selve leverandørkjeden ledd for ledd ser vi nærmere på i del 5.

GLOBAL STÅLPRODUKSJON I MILLIONER TONN

STÅLIMPORT OG OPPRINNELSE

Norge importerte stål for rundt 50 milliarder kroner i 2025. Norsk produksjon av råstål er begrenset i forhold til andre land og ligger på rundt 0,6 millioner tonn årlig. Norge er i stor grad avhengig av import av stål og stålvarer. Norge kjøper ofte stål direkte fra Europa, spesielt fra Sverige og Tyskland.

Europa har, sammenlignet med Kina, lite stålproduksjon. Blant de største er Tyskland, Tyrkia, Italia, og Spania. Andre europeiske land i stålleverandørkjeden kan dere lese på side 22.

Europeiske aktører er i stor grad avhengig av importerte råvarer og halvfabrikata. Det er derfor stor sannsynlighet for at råvarene, eller deler av produksjonen, har opprinnelse utenfor Europa, særlig Asia og Kina, hvor størstedelen av verdens råstål produseres.

Stålkonstruksjon består av jernmalm som i hovedsak kommer fra Australia som er størst, Brasil som er nest størst, deretter India, Kina og Russland. Guinea er forutsett å bli store på jernmalmproduksjon med prosjektet Simandou. Jernmalmen foredles ofte til råstål i Kina, India, Japan, Sør-Korea eller Europa, før den selges videre som produkt i Norge.

I tillegg inngår stål, og andre metaller, som komponenter i flere sammensatte produkter. Disse varene importeres fra store deler av verden, og leverandørkjedene er ofte lange, komplekse og lite transparente.

Jernmalm vs skrapstål

Per 2025 stod den malmbaserte metoden for omtrent 70 % av verdensproduksjonen. De resterende 30 % kommer fra skrapbasert produksjon. I Europa består 48 % av produksjonen basert på skrap og 52 % på malm.

Muligheter

Stålkonstruksjoner skal kunne spores ned til smelteverk.

Stålkonstruksjoner (f.eks. bjelker og profiler brukt i bygg) har ofte materialsertifikater og charge-nummer, som gir informasjon om materialets egenskaper og produksjon.

Produktet får coil nr./plate nr., for sporbarhet på produksjonssted.

Sertifikat for sporbarhet på konstruksjonsstål er EN 10025.

Denne informasjonen kan brukes for å stille krav og spørsmål i leverandørkjeden.

Les mer om samarbeid og sertifiseringer side 34 til 37.

Utfordringer

På råvarenivå er sporbarheten mer begrenset, særlig for innsatsfaktorer som jernmalm, kull og kalkstein, som ofte blandes fra flere kilder før videre prosessering.

Etter smelteverksnivå kan sporbarheten bli svakere dersom charge-nummer (heat/charge number) ikke videreføres gjennom videre bearbeiding, for eksempel ved valsing, kutting eller videre produksjon til komponenter.

Stålkomponenter og sammenstilte produkter kan ha svakere sporbarhet fordi de består av flere ulike ståltyper og innsatsfaktorer fra ulike leveransere. Å etablere sporbarhet for slike produkter krever ofte et mer langsiktig samarbeid med leverandører og bedre dokumentasjonssystemer.

Beskrivelse av EN 10204 3.1/3.2 (for EN 10025-stål)

EN 10204 3.1/3.2-sertifikatet (for stål etter EN 10025) skal inneholde informasjon om:

- Heat / charge number (smeltebatch)
- Kjemisk sammensetning
- Mekaniske egenskaper (strekkfasthet, flytegrense osv.)
- Produsent og produksjonsverk
- Standard (f.eks. S355, EN 10025)
- Testresultater

EN 10204 3.1/3.2 (Mill Test Certificate) dokumenterer kvalitet, testresultater og batch, og gir sporbarhet til produsenten som har utstedt sertifikatet – ofte et smelteverk eller videreforedlingsverk. Det gir likevel ikke nødvendigvis full sporbarhet tilbake til råstålets opprinnelse, og tidligere produksjonsledd kan ligge i andre land enn det sertifikatet viser.

Derfor er det viktig å:

- Etterspørre smelteverk (steel melt shop), ikke bare siste produksjonsledd
- Vurdere om sertifikatet er utstedt av smelteverk eller videreforedlingsledd – det avgjør hvor langt opp sporbarheten går
- Etterspørre opprinnelse til slabs og billets, som kan komme fra andre land enn sluttproduktet
- Vurdere om leverandøren kan redegjøre for verdikjeden, ikke bare dokumentere den – manglende innsikt er et viktig risikosignal

VURDERING AV SPORBARHET

Å kjenne opprinnelsen er utgangspunktet for systematisk å kunne forebygge og avdekke risiko og brudd på arbeidstaker- og menneskerettigheter. Dokumentasjon reduserer risiko, men må kombineres med dialog, forståelse av leverandørkjeden og kritisk vurdering – stålsertifikater dekker som regel kun ett produksjonsledd. Ved vurdering av sporbarhet kan denne listen benyttes.

Opprinnelse og smelteverk

1. Har dere identifisert det opprinnelige smelteverket (steel melt shop) – ikke bare siste leverandør eller produsent? Et oppgitt produksjons- eller leverandørland, også europeisk, sier ikke nødvendigvis noe om hvor råstålet faktisk er smeltet. Manglende informasjon om smelteverk gir økt risiko.
2. Har dere etterspurt opprinnelsen til slabs og billets brukt i produksjonen, og vurdert risiko for at disse kommer fra høyrisiko- eller sanksjonerte land? Disse halvfabrikataene kan være produsert i andre land enn det ferdige stålproduktet, særlig i komplekse leverandørkjeder.

Produksjons- og bearbeidingsledd

3. Har dere oversikt over alle produksjons- og bearbeidingsledd, inkludert bruk av underleverandører? Flere og fragmenterte ledd gir økt risiko for manglende sporbarhet, svakere kontroll på arbeidsforhold og større behov for oppfølging.
4. Kan videre bearbeiding (valsing, kapping, sveising, overflatebehandling) ha endret hvordan opprinnelsen fremstår? Foredling kan svekke koblingen til opprinnelig smelteverk og skjule tidligere produksjonsledd.
5. Har dere vurdert risiko hos aktører i bearbeidingsleddene? Risiko kan variere mellom produsenter og underleverandører – også i Europa, særlig ved innleid arbeidskraft.

Handel, transport og mellomledd

6. Har stålet vært handlet gjennom flere mellomledd, og er sporbarheten ivaretatt også i transport- og handelsledd? Flere ledd øker risiko for tap av informasjon, svekket sporbarhet og sanksjonsomgåelse via tredjeland.

Dokumentasjon og sertifikater

7. Hvilken aktør gjelder stålsertifikatet (EN 10204 3.1/3.2) faktisk for, og dekker det flere produksjonsledd eller kun ett? Sertifikatet dokumenterer som regel siste produsent og stopper ved ett ledd – det gir ikke full sporbarhet tilbake til smelteverk eller råstål.
8. Er dokumentasjonen konsistent på tvers av sertifikater, leveranser og oppgitt opprinnelse, og vurderer dere den kritisk – ikke kun som bekreftelse? Avvik kan indikere økt risiko, og dokumentasjonen kan være ufullstendig, feil eller misvisende, som er en kjent risiko i metall- og mineralhandel.
9. Oppdateres dokumentasjonen per leveranse, ikke bare generelt eller ved kontraktsinngåelse. Stål leveres ofte i flere puljer fra ulike smelter, og engangsdokumentasjon er ikke tilstrekkelig.

Samlet vurdering

10. Har dere etterspurt leverandørliste eller oversikt over relevante aktører i kjeden? Dette gir bedre grunnlag for risikovurdering enn dokumentasjon alene.
11. Er prisnivå og leveringstid realistisk gitt kravene? Unormalt lave priser eller korte frister kan bidra til kutt i etterlevelse.
12. Gir dokumentasjon, dialog og innsikt samlet sett et tilstrekkelig grunnlag – eller er det kun «tilfredsstillende på papiret»? Risikoreduksjon krever mer enn formell etterlevelse alene.

Se s 35 - 37 for mer informasjon om sertifiseringer

Del 5

KUNNSKAPSGRUNNLAG: STÅLLEVERANDØRKJEDEN LAND OG RISIKO

Stålleverandørkjeden innebærer ulike risikoer i ulike ledd. Risikoen er oftere høyere nærmere råvareuttaket. Stålverdikjeden er kompleks med mange ledd.

Hensikten med denne seksjonen er å vise hvor i leverandørkjeden risikoen er størst og sporbarheten er mer utfordrende. Rødt betyr at det kan være mer utfordrende med sporbarhet, at prosessen er knyttet til mer risikofylte arbeidsoppgaver, samt at prosessen oftest foregår i land med høyere risiko for brudd på arbeidstaker- og menneskerettigheter.

Jo lenger ned i leverandørkjeden, desto mer systematisk og langsiktig må en jobbe for å forebygge risiko og for å skape reelle forbedringer for rettighetshavere.

Oversikten på de neste sidene er en forenklet versjon med hovedvekt på landbasert risiko.

Bilde: Unsplash, Jeet Jahora, arbeider i India, Mumbai

STÅLLEVERANDØRKJEDEN

- Fra uttak av jernmalm til kunde

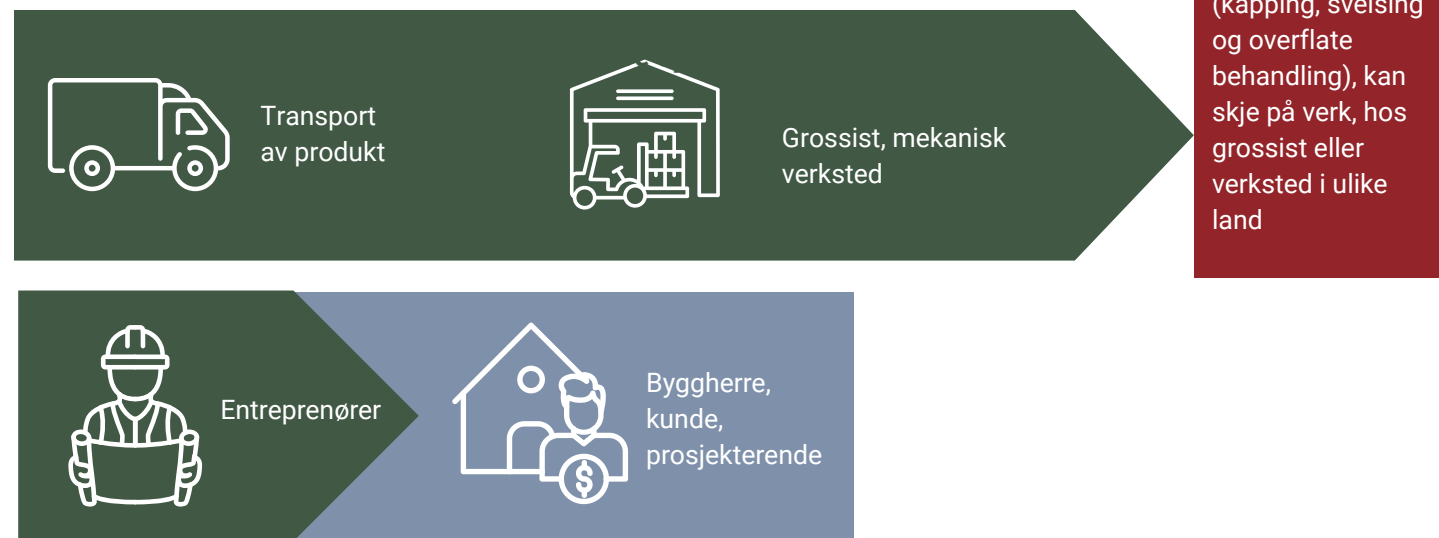
Produksjon av stål - høy risiko, begrenset sporbarhet

Produksjon av stålprodukter - høy risiko, noe bedre sporbarhet

Distribusjon og bruk - bedre sporbarhet, men fortsatt noe risiko

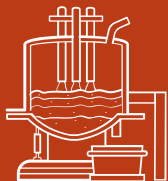

Høy risiko. Vanskelig å spore opprinnelse, og følge opp/avdekke risiko. Krever systematisk og langsiktig arbeid.

Høy til medium risiko. Kan være vanskelig å spore og følge opp/avdekke risiko. Krever systematisk og langsiktig arbeid.

Lavere risiko. Tettere på leverandørkjeden fra Norge. Derfor kan det være enklere å spore produksjonen og følge opp risiko, samt få informasjon, men krever også systematisk og langsiktig arbeid.

STÅLLEVERANDØRKJEDEN - HØYRISIKO

Leverandørkjedeled	Generisk land/produktisiko	Land
 <p>Små- og storskala gruver - jernmalm, kalkstein, kull</p>	Barnearbeid, tvangsarbeid, HMS, korrupsjon, arbeidsrettigheter	Kina, India, Brasil, Guinea (lite i Europa)
 <p>Forberedelse av råvare</p>	Barnearbeid, tvangsarbeid, HMS, korrupsjon, arbeidsrettigheter - ofte nær gruvene	Kina, India, Brasil (lite i Europa)
 <p>Jernfremstilling/ Primær prosessering (masovn)</p>	Barnearbeid, tvangsarbeid, HMS, korrupsjon, arbeidsrettigheter - ofte nær gruvene	Kina, India, Brasil (lite i Europa)
 <p>Stålfremstilling: råstål</p>	Barnearbeid, tvangsarbeid, HMS, korrupsjon, arbeidsrettigheter - ofte nær gruvene	Kina, India, Brasil (lite i Europa)
 <p>Trading</p>	Sporbarhet, sammenblanding av produkter, sertifikater	Kina, India, Brasil (lite i Europa)
 <p>Transport</p>	Sporbarhet, sammenblanding av produkter, sertifikater, arbeidstakerrettigheter	Fraktes enten innad i Kina, India eller fra Brasil, til Asia eller Europa

Å følge opp risiko i denne delen av leverandørkjeden krever langsiktig arbeid med leverandører gjennom dialog, bygge kompetanse og å stille tydelige krav og forventninger

STÅLLEVERANDØRKJEDEN - MEDIUM TIL LAVERE RISIKO

Leverandørkjedeled	Generisk land/produktisiko	Land
 <p>Smelteverk</p>	HMS, arbeidstakerrettigheter, barnarbeid, tvangsarbeid og miljø	Hovedsakelig Kina, India (i liten grad Europa/Skandinavia)
 <p>Komponent-prosessering av råstål/skrapstål</p>	HMS, arbeidstakerrettigheter og miljø	Hovedsakelig Kina, India, Tyskland, Sverige
 <p>Produksjon av stålprodukter</p>	Arbeidstakerrettigheter (Kina) bruk av underleverandører og sporbarhet	Kina, Tyskland, Sverige, Italia
 <p>Sen bearbeiding</p>	HMS, sporbarhet, svakere kontroll, migrantarbeidere, arbeidsforhold (særlig Europa)	Tyskland, Sverige, Italia, Polen, Romania, Litauen, Latvia, Estland, Norge
 <p>Transport</p>	Arbeidsforhold (sjåførere) migrantarbeidere, sporbarhet	Norge
 <p>Grossist, mekanisk verksted</p>	Forretningsmodell basert på volum og tilgjengelighet, prispress	Norge
 <p>Entreprenør</p>	Press på pris og fremdrift - nedprioritering av ansvarlighet	Norge

GRUVER HAR HØY RISIKO - LAV SPORBARHET

Små- og
storskala gruver
- jernmalm,
kalkstein, kull

Nesten 98 % av all utvunnet jernmalm brukes til stålproduksjon. Australia er størst på utvinning av jernmalm, men regnes ikke som høyrisikoland.

Vanlige risikoer i gruver er ofte relatert til HMS (Kina, India og Guinea) og miljørisiko.

Brasil står for rundt 18% av global jernmalmproduksjon. Som i Kina og India er HMS en risiko, men også avskoging og påvirkning på miljø og lokalsamfunn.

Kina står for rundt 11% av global jernmalmproduksjon og rundt 52% av global kullproduksjon. Se egen side om risikoer knyttet til Kina og egen landveieder som Etisk handel Norge har på Kina.

India står for rundt 11% av global jernmalmproduksjon og rundt 10 % av global kullproduksjon. India har mange av de samme risikoene som Kina, som risiko for tvangsarbeid og korrupsjon, men her er det også særlig risiko for ulykker i gruvene.

Guinea har nylig oppstartet produksjon av jernmalm (Simandou), og de sies at det kan ved full produksjon stå for rundt 5 % globalt. Simandou-prosjektet har rapportert minst 13 dødsfall og gjentatte brudd på grunnleggende sikkerhetsrutiner og flere alvorlige ulykker. Simandou-prosjektet truer også lokalsamfunns tilgang til land og vann, og vil i følge rapporten fra 2025 føre til store karbonutslipp.

Les mer detaljer om risiko i Kina side 30, India, Guinea og Brasil side 32.

FORBEREDELSE AV STÅL, TRADING OG TRANSPORT OG RISIKO

Forberedelse
av råvare

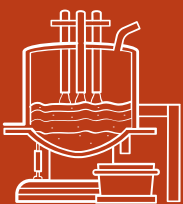
Etter utvinning må jernmalmen bearbejdes: knuses, separeres, konsentreres, pelletiseres eller sinteres for å gjøre malmen egnet for smelting. Denne fasen kan skje nær gruvene, men ikke alltid. I noen tilfeller transporteres malmen til regionsnære anlegg for å gjøre malmen egnet for smelting.

Jernfremstilling/
Primær
prosessering
(masovn)

Sinteringsprosesser i Kina er blitt koblet til utslipp, samt helsepåvirkning.

I India er sinteringsprosesser koblet til høye temperaturer og høye støynivåer som skaper betydelig risiko for brannskader og luftveisplager, i tillegg til høye utslipp av CO₂.

Stålfremstilling:
råstål

Pelletiseringsanlegg i Brasil har blitt koblet til høy varmeeksponering og betydelig støvproduksjon, noe som øker risikoen for luftveisplager og ulykker.

Trading

Etter primærbearbejding går metallet ofte via mellompersoner og tradere, hvor det kan være mange ledd, før det transporteres til smelting og raffinering.

Stålet fraktes enten innad i Kina, India eller fra Brasil til Asia eller Europa.

Transport

Her er det ofte mange aktører involvert, i tillegg til sammenblanding av produkter og falske sertifikater, som både hver for seg og samlet kan bidra til at sporbarheten på stålet brytes.

Les mer detaljer om risiko i Kina side 30, India, Guinea og Brasil side 32

SMELTEVERK - STÅLET FÅR OPPRINNELSESBEVIS

Smelteverk

Den bearbejdede jernmalmen (evt. metallurgisk kull eller kalkstein) smeltes til råstål, bjelker, plater, stenger etc.

Her får stålet sitt Charge/heatnummer som skal kunne spores.

Les om sporbarhet på side 17.

Kina står for over halvparten av global råstålproduksjon. Dette gjør Kina til den desidert største aktøren i dette leddet av verdikjeden.

India står for en global råstålproduksjon på ca. 8%, og er nest størst etter Kina (2023). India har mange av de samme risikoene som Kina, som risiko for tvangsarbeid og korrupsjon, men her er det også særlig risiko for HMS i produksjon.

Se mer detaljer på risiko i Kina side 30, India side 32.

TIDLIG BEARBEIDING INNEBÆRER HELSERISIKO

Komponent
prosessering

Etter råstålproduksjon bearbeides dette videre; valsing, forming, kutting og bearbeiding for å klargjøres til produktproduksjon. Dette kan skje på smelteverkene, men ikke alltid, som det er viktig å være oppmerksom på.

Arbeid med stålproduksjon i Kina har blitt koblet til høy forekomst av belastningsrelaterede helseplager, særlig knyttet til tunge løft, repetitivt arbeid, vibrasjon, belastende arbeidsstillinger og prosesser som sveising og kutting. Dette i tillegg til de generelle risikoene knyttet til landet.

India har også generell landrisiko, men har spesifikt blitt koblet til HMS risiko i forbindelse med komponentproduksjon.

Komponentprosessering kan også skje i Tyskland og Sverige som i utgangspunktet er lavrisikoland, men det kan likevel oppstå alvorlige hendelser da industrien er koblet til et krevende arbeidsmiljø.

Les mer detaljer på risiko i Kina side 30, India side 32.

PRODUKSJON AV STÅLPRODUKTER

Produksjon av
stålprodukter

Stålet bearbeides til ferdige produkter (forbruker- eller industriprodukter) og komponenter. I Kina er det spesielt el-biler, elektronikk og sammensatte komponenter og halvfabrikat, men også konstruksjonsstål.

Kina står for godt over halvparten av verdens råstålproduksjon og er den klart største aktøren i dette leddet av verdikjeden. Produksjon av stål i Kina er koblet til HMS-risiko, både ulykker og dødsfall, i tillegg til de generelle risikoene knyttet til landet.

Tyskland er Europas største stålprodusent, med en årsproduksjon på rundt 35 millioner tonn. Det utgjør likevel bare noen få prosent av verdens samlede råstålproduksjon. Den tyske stålindustrien er avhengig av importert jernmalm, da landet i praksis ikke har egen jernmalmutvinning av betydning.

Sverige står for en svært liten andel av verdens stålproduksjon (rundt 4 millioner tonn årlig, av en verdensproduksjon på over 1 800 millioner tonn), men er likevel det landet Norge importerer høyest volum stål og stålprodukter fra.

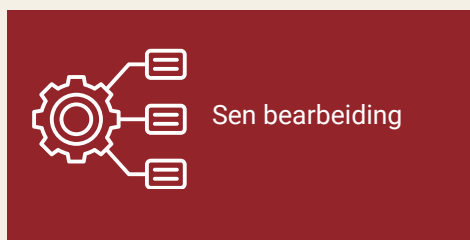
Om lag to tredjedeler av den svenske produksjonen er malmbasert og en tredjedel skrapbasert, og jernmalmen som brukes er i stor grad svensk (magnetitt fra LKAB).

At Norge importerer mest fra Sverige betyr likevel ikke at stålets opprinnelse nødvendigvis er svensk – stål og innsatsfaktorer kan ha opprinnelse i andre land tidligere i verdikjeden.

Både Tyskland og Sverige har blitt koblet til HMS-risiko i stålindustrien.

Les mer detaljer på risiko i Kina side 30.

SEN BEARBEIDING AV PRODUKT

Dette er leddet der halvfabrikata gjøres om til ferdige komponenter, maskindeler, konstruksjoner eller forbruksvarer. Aktører som utfører sen bearbeiding er ofte lokale mekaniske verksteder, spesialiserte underleverandører eller stålservice-sentre som leverer skreddersydde komponenter til bygg, anlegg, olje/gass og industri.

Sen bearbeiding kan skje i ulike land, ofte i Europa eller i Norge.

Når stål bearbeides videre, kan koblingen til opprinnelig smelteverk og råmateriale bli svakere. Dette gjør det vanskeligere å verifisere opprinnelse og produksjonsforhold.

Stål eller innsatsfaktorer kan ha opprinnelse i land som er underlagt sanksjoner, og etter videre bearbeiding kan dette være vanskelig å avdekke. OECD peker på generell risiko for feilaktig eller misvisende opprinnelsesinformasjon i handel med mineraler.

I komplekse leverandørkjeder med flere mellomledd kan dokumentasjon være ufullstendig, feil eller vanskelig å verifisere opp mot faktisk produksjon.

Bearbeiding av stål innebærer fysisk krevende og risikofylte prosesser. Selv i Europa kan det være variasjoner i bruk av innleid arbeidskraft og oppfølging av HMS, særlig hos underleverandører.

Bearbeiding skjer ofte hos spesialiserte aktører, og ett produkt kan ha gått gjennom flere selskaper før sluttleveranse. Dette øker risikoen for manglende oversikt og oppfølging. Her er det spesielt viktig å følge opp system for opprinnelsesdata hos leverandører og system for aktsomhetsvurderinger i leverandørleddene.

STÅLTRANSPORT INN I NORGE OG DISTRIBUTJON I NORGE

Transport

Metall og metallvarer utgjør 10 % av all lastebilimport til Norge, noe som gjør varegruppen til en av de fem største i internasjonal transport, målt i tonn.

Transportrisiko er blitt koblet til arbeidstid, HMS, innleid arbeidskraft, mangelfulle arbeidskontrakter, sosial dumping og variasjon i lønnsvilkår.

Sporbarhet er også en risiko da mange aktører er involvert. I tillegg kan omlasting via tredjeland føre til mulig sanksjonsomgåelse.

Grossist

I **grossistledet** kan forretningsmodeller basert på volum og tilgjengelighet føre til mindre fokus på opprinnelse og menneske- og arbeidstakerrettigheter i produsent- og opprinnelsesland.

Svakere ansvarlig innkjøpspraksis, med vekt på korte leveringstider og lav pris, kan påvirke lønn, arbeidstid og HMS lenger ned i leverandørkjeden.

Entreprenør

I **entreprenørledet** kan press på pris og fremdrift fra kunder, inkludert lave marginer, føre til nedprioritering av ansvarlighet i verdikjeden. For entreprenør er det egne risikoer en kan være obs på i forbindelse med prosjekter på bygg og anleggsplasser som ikke dekkes i denne veilederen, som HMS, sosial dumping, innleid arbeidskraft m. m

KINA - INFORMASJON OG RISIKO

Norge importerer direkte eller indirekte

Kina er en dominerende aktør i verdikjeden til stål og står for over halvparten av verdens stålproduksjon. Norge importerer stål og stålrelaterte produkter direkte og indirekte fra Kina, for eksempel gjennom varer fra andre land som kan inneholde kinesiske innsatsfaktorer eller halvfabrikata. Dette innebærer at kinesisk produksjon ofte inngår i leverandørkjeder som er relevante for norske virksomheter.

Fra 1. januar 2026 innførte Kina et eksportlisenssystem for stål. Eksportører av rundt 300 stålprodukter må søke om lisens på grunnlag av eksportkontrakter og kvalitetssertifikater fra produsenten. Ordningen dekker et bredt spekter av produkter. Tiltaket kommer etter at sterk kinesisk eksport har utløst en økende proteksjonistisk motreaksjon verden over. Lisensiering er ikke et direkte eksportforbud, men en administrativ kontrollmekanisme. For internasjonale aktører kan det bety mer differensierte stålprodukter, med større variasjon i tollsatser, krav, lisensiering og etterlevelseskostnader.
Se kilde side 46.

Anbefalinger Kina

Ved handel av stål med tilknytning til Kina bør virksomheter arbeide systematisk med aktsomhetsvurderinger, sporbarhet i leverandørkjeden, kontraktsfestede krav til arbeidsforhold og uavhengig tredjepartsverifisering samt leverandørbesøk der det er mulig.

Vær obs på falsk dokumentasjon av sertifikater, feilmerking av produkter, produksjonsmetoder der kun deler av stålet holder riktig kvalitet og justering av kjemisk innhold for å omgå tollregler

Risikoen høyest i gruvedrift og produksjon

Gruvedrift og metallproduksjon i Kina er forbundet med betydelig risiko for arbeidstaker- og menneskerettigheter.

Rapporterte utfordringer omfatter lave lønninger, omfattende overtidsbruk, begrenset fagforeningsfrihet og utilstrekkelig håndheving av regelverk. Det finnes også eksempler på ulovlig drift, korrupsjon og mangelfull myndighetskontroll. Innen gruvedrift er det dokumentert farlige arbeidsforhold, svak HMS-opplæring og bruk av sårbare arbeidsmigranter med begrenset vern.

Utvinning av jernmalm og andre metaller kan i tillegg gi miljøskader og negative konsekvenser for lokalsamfunn.

Smelteverk og videre bearbeiding skjer ofte gjennom mange underleverandører. Det svekker sporbarheten i leverandørkjeden og øker risikoen for brudd på arbeidsrettigheter, miljøskader og mangelfull dokumentasjon.

Eksempler på landrisiko

- Kina scorer 5 på ITUC Global Rights Index 2025 (1-5 der 5 er dårligst)
- Fagforeningsfrihet og kollektive forhandlinger
- Lønn og arbeidstid
- Arbeidsmiljø, helse og sikkerhet (HMS)
- Statlig initiert tvangsarbeid
- Diskriminering og trakassering

RUSSLAND SANKSJONERT

Sanksjonert land

Stål fra Russland omfattes av sanksjonene innført og skal ikke handles. Det er allikevel risiko for å få russisk stål grunnet svak sporbarhet og mulig omgåelser via tredjeland. I tillegg ser vi at arbeidsforhold og HMS-standarder varierer betydelig, og dokumentasjon kan være mangelfull.

Foto, Unsplash: [Nick Sokolov](#), Stålprøver for strekktest, Russland

Sanksjoner gjelder også for Belarus. Se [lovdata.no](#)
Søk: Veileder om sanksjoner mot Russland – DEKSA

Eksempler på landrisiko

- Russland scorer 5 på ITUC Global Rights Index 2025 (1-5 der 5 er dårligst)
- Fagforeningsfrihet og kollektive forhandlinger
- Tvangsarbeid og menneskehandel
- Likestilling og diskriminering blant kvinner i gruvesektoren
- HMS en generell risiko i stålindustrien og særlig i gruvearbeid

Anbefalinger Russland

Handel med russisk stål innebærer betydelig etterlevelsrisiko, særlig knyttet til opprinnelsesbevis, sertifikater og kontroll av mellomledd. Sporbarhet til smelteverk er derfor avgjørende.

Se Deksas veileder om sanksjoner mot Russland

- Punkt 10.2 - Sjekkliste for importører (må tilpasses den enkelte virksomhet).
- Listen inneholder 12 sjekkpunkter for hvordan en importør skal forholde seg til sanksjonene mot Russland.
- Punkt 14 - Oversikt over dokumentasjonskrav for import av visse stålprodukter. Inneholder informasjon om produkter omfattet av forbudet ([lovdata.no](#)), og godkjent dokumentasjon som beskriver stålets opprinnelse:
 - MTC (Mill test certificate)
 - Faktura
 - Følgeseddel
 - Leverandørreklæring
 - Produksjonsbeskrivelse

ANDRE RISIKOLAND

Listen over risikoland er ikke uttømmende – risiko kan også forekomme i andre land Norge importerer fra. Derfor er stål vurdert som et risikoområde i seg selv, uavhengig av enkeltland. Når stål utgjør en vesentlig del av en kontrakt og dere kjenner opprinnelsesland, er det verdt å følge opp både land- og produktrisiko. Bruk gjerne CSR Risk Checker, og ta det videre i dialog med leverandøren – dialog gir ofte mer innsikt enn dokumentasjon alene.

India - gruver og produksjon

Høy risiko særlig knyttet til ulykker, mangelfull HMS, uformell arbeidskraft og svak regulering. Råvareutvinning og småskala-produksjon øker risiko for barnearbeid, korrupsjon og miljøskader. Sporbarhet er ofte begrenset, og arbeidsforhold varierer sterkt mellom regioner og produsenter.

Brasil - gruver

Høy risiko knyttet til råvareutvinning, avskoging og miljøskader, samt sosiale konflikter i gruveområder. Stålproduksjon kan innebære utslippintensiv drift og varierende arbeidsforhold. Sporbarhet utfordres av komplekse forsyningskjeder. Landet har forbedret regulering, men håndheving er ustabil.

Guinea - gruver

Høy risiko knyttet til råvareuttak med HMS, påvirkning på lokalsamfunns tilgang til land og vann gjennom forurensing, samt karbonutslipp.

Tyrkia - Europas produksjon og skrapstål

Tyrkia er en av verdens største stålprodusenter, men produksjonen er i hovedsak skrapbasert. Rundt 75 % av produksjonskapasiteten er elektriske lysbueovner basert på skrapstål, og Tyrkia er verdens største importør av resirkulert stål. Derfor et veldig relevant land å vurdere ved innkjøp av skrapstål spesifikt.

I Tyrkia brukes blant annet fagforeningsknusing og brudd på retten til organisasjonsfrihet jevnlig som gjengjeldelsestaktikk fra både staten og arbeidsgivere.

Eksempler på land og sektorisiko

- India scorer 5 på ITUC Global Rights Index 2025
- Negativ påvirkning på lokalsamfunn
- Fagforeningsfrihet og kollektive forhandlinger
- Arbeidskontrakter, arbeidstid
- Helse, miljø og sikkerhet i stålindustrien
- Tvangsarbeid, barnearbeid
- Likestilling og diskriminering i stålindustrien

- Brasil scorer 4 på ITUC Global Rights Index 2025
- Fagforeningsfrihet og kollektive forhandlinger
- Arbeidskontrakter, arbeidstid
- Moderne slaveri og barnearbeid
- Likestilling og diskriminering i stålindustrien
- Helse, miljø og sikkerhet i stålindustrien
-

- Guinea scorer 4 på ITUC Global Rights Index 2025
- Fagforeningsfrihet og kollektive forhandlinger
- Barnearbeid
- Likestilling og diskriminering i stålindustrien
- Helse, miljø og sikkerhet i stålindustrien

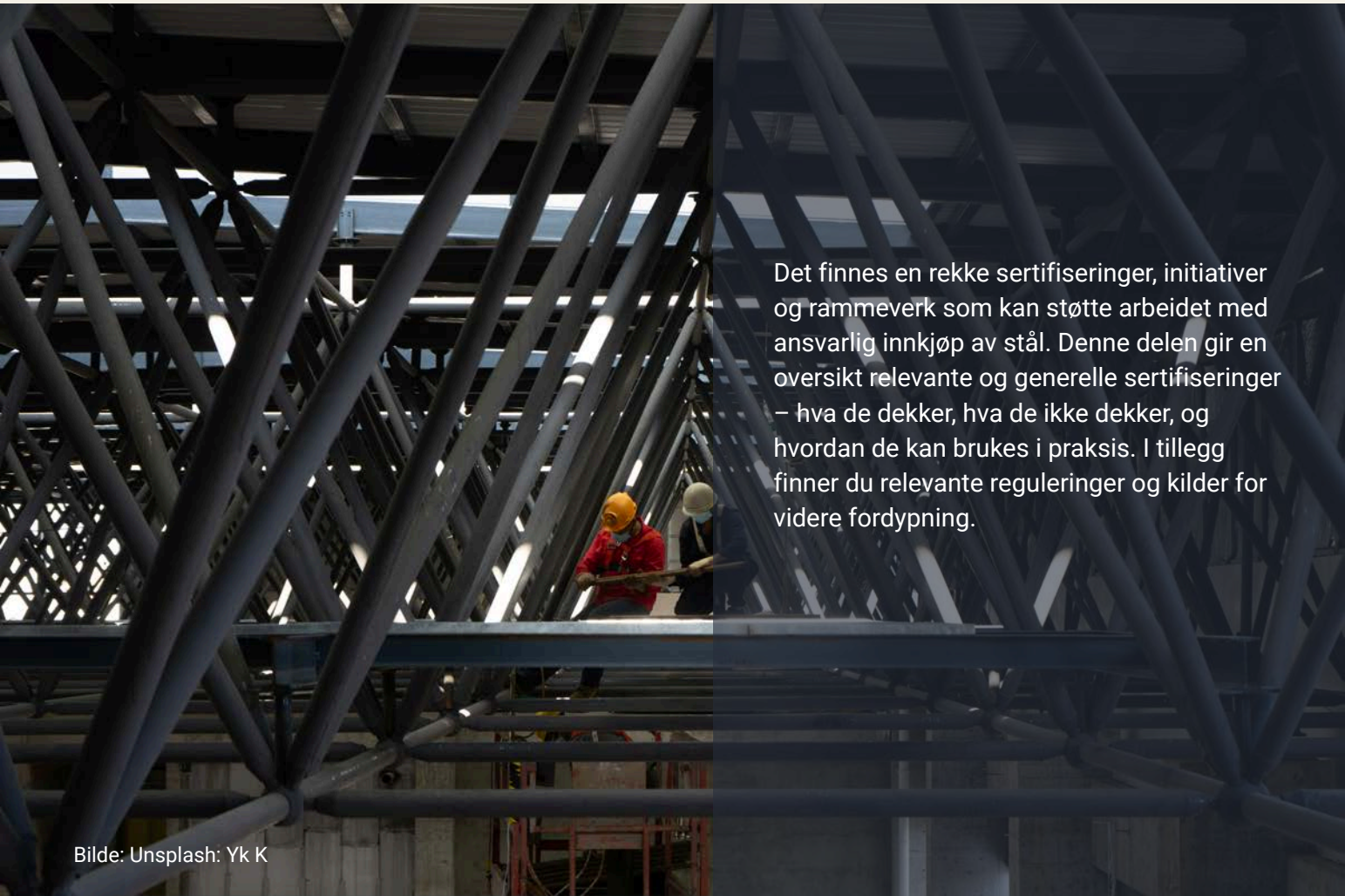
- Tyrkia scorer 5 på ITUC Global Rights Index 2025
- Fagforeningsfrihet og kollektive forhandlinger
- Arbeidstid og arbeidsforhold
- Helse, miljø og sikkerhet i stålindustrien

Etisk handel Norge har veiledning på flere risikoland og kurs i leverandøroppfølging i blant annet Kina.

For detaljer knyttet til landrisiko og sektor anbefaler vi å bruke CSR Risk checker. Risk checker er en del av Etisk handel Norges risikokartleggingsverktøy.

Del 5

Sertifiseringer, rammeverk og kilder for dypdykk

Det finnes en rekke sertifiseringer, initiativer og rammeverk som kan støtte arbeidet med ansvarlig innkjøp av stål. Denne delen gir en oversikt relevante og generelle sertifiseringer – hva de dekker, hva de ikke dekker, og hvordan de kan brukes i praksis. I tillegg finner du relevante reguleringer og kilder for videre fordypning.

Bilde: Unsplash: Yk K

SAMARBEIDSPARTNERE OG INITIATIVER

Samarbeid er sentralt for å lykkes i arbeidet med aktsomhetsvurderinger. Det kan bidra til å redusere risiko eller skape reelle forbedringer for mennesker, samfunn, dyr og miljø, og bidra til økt påvirkning og mer effekt. Samarbeid kan være noe en virksomhet forventer at leverandøren er en del av eller etterspør videre i leverandørkjeden der det er mest hensiktsmessig. Her er eksempler på samarbeid og initiativ innenfor stål, metall og mineraler.

Responsible Steel

Multistakeholderinitiativ hvor de har etablert ResponsibleSteel-sterifisering for stålproduksjon. Initiativet driver blant annet arbeidsgrupper, felles prosjekter om klimaomstilling, utslippsreduksjon, menneskerettigheter og leverandørkjedeansvar.

Baserer seg blant annet på OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv, OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlige forsyningskjeder for mineraler fra konfliktrammede områder og høyrisikoområder, FNs veiledende prinsipper om næringsliv og menneskerettigheter, ILOs kjernekonvensjoner, FNs verdenserklæring om menneskerettigheter og Parisavtalen.

IRMA - (Initiative for Responsible Mining Assurance)

Et uavhengig, flerpartsutviklet verifikasjonssystem som vurderer gruver mot en omfattende standard, med åpne revisjonsresultater og nivåbasert vurdering for å fremme ansvarlig og bærekraftig (sosialt og miljømessig) gruedrift.

Bygger blant annet på ILO-konvensjoner, FNs verdenserklæring om menneskerettigheter, FNs veiledende prinsipper om næringsliv og menneskerettigheter, og OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv.

Responsible Minerals Initiative

Responsible mineral initiative er en del av Responsible business alliance. De samler bedrifter og interessenter globalt, for å utvikle verktøy, data og praksiser som fremmer ansvarlig mineralinnkjøp og produksjon, og styrker bærekraftige og robuste forsyningskjeder for mineraler.

Forankret i OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger og FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.

EITI (Extractive Industries Transparency Initiative)

Globalt samles myndigheter, selskaper og sivilsamfunn for å sikre åpenhet i utvinningsindustrien.

Bygger på egen global standard for åpenhet i utvinningsindustrien, og er forankret i internasjonale normer for åpenhet, ansvarlighet og antikorrupsjon.

RELEVANTE SERTIFISERINGER PÅ STÅL

Denne siden viser sertifiseringer som kan etterspørres i leverandørkjeden. Det anbefales å sette seg inn i hva sertifiseringene dekker i forhold til risikoområder. Vær obs på at kunnskap til sertifiseringene kan variere fra virksomhet til virksomhet.

EN 10204 3.1/3.2 (for EN 10025-stål)

Et inspeksjonsdokument, utstedt etter uavhengig kontroll. Sertifikatet bekrefter at materialet oppfyller både de tekniske leveringsbetingelsene og de spesifikke kravene i innkjøpsordren.

- Serien 3.1 og 3.2 skal ha god sporbarhet:
- Heat / charge number (smeltebatch)
- Kjemisk sammensetning
- Mekaniske egenskaper (strekkfasthet, flytegrense osv.)
- Produsent og produksjonsverk
- Standard (f.eks. S355, EN 10025)
- Testresultater

Se side 17 for mer informasjon om bruken

ResponsibleSteel

ResponsibleSteel er den eneste internasjonale sertifiseringen utviklet spesifikt for stål, og dekker både arbeids- og menneskerettigheter, HMS, klima, miljø og ansvarlig innkjøp gjennom 13 prinsipper. Den kan etterspørres som uavhengig dokumentasjon på at et stålverk eller bearbeidingsanlegg er vurdert mot strenge sosiale og miljømessige krav, og egner seg godt som krav i markedsdialog og anbud.

Vær oppmerksom på at sertifiseringen finnes i to nivåer: Core Site Certification dokumenterer hvordan selve anlegget drives, mens Certified Steel (med fire «Progress Levels») i tillegg vurderer dekarbonisering og sporbarhet i materialinnkjøpet. Sertifiseringen omfatter i utgangspunktet ikke råvareutvinningen, og gjelder produksjonssteder – ikke nedstrøms brukere. Et sertifisert verk gir derfor ikke automatisk full sporbarhet tilbake til opprinnelse.

Sertifiseringen er foreløpig ikke utbredt i markedet. I stedet for å be om sertifiseringen som et absolutt krav fra start, anbefales det å etterspørre kjennskap til og arbeid med ResponsibleSteel i en RFI eller i dialog med leverandøren – for eksempel om de selv er sertifisert, kjenner til standarden, eller stiller tilsvarende krav videre i egen leverandørkjede. Svarene gir innsikt i leverandørens modenhet og kan brukes til å skille mellom aktører.

På sikt kan målet være å etablere ResponsibleSteel som en fast standard som etterspørres i leverandørkjeden. Det er noe som bør bygges gjennom langsiktig samarbeid og felles målsettinger med leverandørene, snarere enn et krav som kan innfris over natten.

DNV tilbyr sertifisering i Norge.
<https://www.responsiblesteel.org/>

ANDRE RELEVANTE SERTIFISERINGER

Her er en oversikt over noen generelle sertifiseringer som kan etterspørres i leverandørkjeden. De er ikke uttømmende. Det anbefales å sette seg inn i hva sertifiseringene dekker i forhold til riskoområder. Vær obs på at kunnskap til sertifiseringene kan variere fra virksomhet til virksomhet.

SA8000

Vurderer arbeidsforhold i leverandørkjeder, med krav til menneskerettigheter, lønn, helse, sikkerhet og organisasjonsfrihet, verifisert gjennom uavhengige revisjoner og kontinuerlig forbedring.

Den bygger eksplisitt på FNs menneskerettighetserklæring, ILO-konvensjoner, FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter, og OECDs retningslinjer for aktsomhetsvurderinger.

I stålarbeidet er sertifiseringen mest relevant å etterspørre i ledd der HMS- og arbeidsrettighetsrisikoen er høyest – som hos smelteverk og bearbeidingsaktører. Den sier imidlertid ingenting om stålets opprinnelse eller sporbarhet, og dekker ett produksjonssted, ikke hele leverandørkjeden.

Mer informasjon om bruk: <https://sa-intl.org/programs/sa8000/>

ISO - ledelsessystemsertifisering

14001 Miljø: Miljøledelse handler om å styre og redusere miljøpåvirkning gjennom mål, tiltak og kontinuerlig forbedring, basert på ISO 14000-standardene som gir struktur for ansvarlig og bærekraftig drift.

9001 Kvalitet: Sikrer systematisk kvalitetsstyring gjennom krav til tydelige prosesser, kontinuerlig forbedring og fokus på kundetilfredshet, slik at virksomheter leverer stabil og pålitelig kvalitet.

45001 HMS: Etablerer et systematisk ledelsessystem basert på arbeidsmiljø, som forebygger skader og sykdom gjennom risikovurdering, tiltak, tydelige prosesser og kontinuerlig forbedring for å sikre et trygt og helsefremmende arbeidsmiljø.

Etterspør gjerne ISO 45001 og 14001 som signaler på at en leverandør arbeider systematisk med HMS og miljø – de er utbredte og rimelige å etterspørre, og gir et felles språk på tvers av land. Men vær oppmerksom på den generelle begrensningen: en sertifisering bekrefter at systemet finnes og revideres, ikke at det ikke forekommer brudd. Som veilederen ellers påpeker bør sertifikater vurderes kritisk og kombineres med dialog – og kunnskapen om hva hver standard dekker varierer fra virksomhet til virksomhet.

ANDRE RELEVANTE SERTIFISERINGER

EPD (Environmental Product Declaration)

En EPD (Environmental Product Declaration) er en standardisert, tredjepartsverifisert deklarasjon av et produkts miljøpåvirkning gjennom livsløpet – fra utvinning og produksjon til distribusjon og bruk. Den brukes primært til å vurdere og sammenligne miljøbelastning, og som grunnlag i miljøregnskap for større prosjekter.

Dersom for eksempel en utbygger ønsker en komplett dokumentasjon av den totale miljøbelastningen på et bygg, kan en få denne informasjonen i EPD'er på ulike byggematerialer, som stål, betong og tre.

Fordeler med EPD:

- Godkjent av uavhengig tredjepart
- Sammenlignbare, fordi de er utviklet i henhold til standarder
- Publiserte og offentlig tilgjengelige på epd-norge.no
- Kan brukes som grunnlag i miljøregnskap for større prosjekter
- Gir innkjøpere og miljørådgivere bedre grunnlag til å vurdere miljøbelastningen ved innkjøp av varer og tjenester
- Gir bedre beslutningsgrunnlag i strategiske prosesser i forbindelse med produkt- og miljøutvikling

EPD dekker miljø, ikke arbeids- og menneskerettigheter eller opprinnelsessporing. Den forteller ikke hvilket smelteverk et bestemt parti stål kommer fra, eller hva arbeidsforholdene var.

Men den har en indirekte nytteverdi: for å utarbeide en produktspesifikk EPD må produsenten ha kartlagt egne produksjonsledd og deler av oppstrømskjeden. En detaljert, anleggsspesifikk EPD (i motsetning til et bransjegjennomsnitt) er derfor et signal om at produsenten har innsyn i egen verdikjede – innsikt som kan brukes videre i dialogen om sporbarhet. EPD skiller også ofte på malmbasert og skrapbasert produksjon, som kan gi en pekepinn om hvordan stålet er laget.

EPD er dermed et komplement til materialsertifikater (EN 10204) og opprinnelsessporing, ikke en erstatning. I praksis kan du spørre om EPD-en er produktspesifikk eller generisk, og hvilke ledd livsløpsanalysen dekker.

EPD-er er publisert og offentlig tilgjengelige på epd-norge.no.

RELEVANTE REGULERINGER

Åpenhetsloven

Åpenhetsloven er en norsk lov som skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester, og sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Loven gjelder for større virksomheter som er hjemmehørende i Norge.

Hvem omfattes per 2025:

Med større virksomheter menes virksomheter som er foretak av allmenn interesse etter regnskapsloven § 1-6, eller som på balansedagen overskrider minst to av følgende tre terskler:

1. salgsinntekt: 70 millioner kroner
2. balansesum: 35 millioner kroner
3. gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk.

CBAM

Fra 1. januar 2027 planlegger Norge å innføre EUs karbongrense-justeringsmekanisme (CBAM). Forordningen vil berøre virksomheter som importerer bestemte varer fra land utenfor EØS-området. CBAM innebærer nye krav til autorisasjon og rapportering, og vil påvirke rutiner ved import.

Hvilke varer omfattes av CBAM?

CBAM gjelder import fra land utenfor EØS innen disse sektorene:

- Sement
- Elektrisitet
- Gjødsel
- Jern og stål
- Aluminium
- Hydrogen

Virksomheter som importerer CBAM-varer må være autoriserte CBAM-deklaranter for å kunne importere slike varer når regelverket trer i kraft. Kravet om autorisasjon gjelder ved import over 50 tonn per år. Importører som ligger under denne grensen, er foreløpig unntatt. Det er Skatteetaten som er autorisasjonsmyndighet for CBAM i Norge.

Dersom du importerer varer som kan bli omfattet, anbefaler tolletaten at du:

- Kartlegger om dere blir berørt av 50 tonns kravet
- Følger med på informasjon fra myndighetene
- Forbereder dere på nye krav til autorisering og rapportering

ANDRE KILDER FOR MER DYPDYKK

Etisk handel Norges egne ressurser

- Åpenhet om ansvar – samling av god praksis-eksempler fra medlemmer på hvordan de redegjør for og arbeider med aktsomhetsvurderinger: <https://etiskhandel.no>
- Country briefs / landveiledere – utdypende risikoprofiler for Kina og andre høyrisikoland i stålkjeden (kun tilgjengelig for medlemmer)
- Kurs i aktsomhetsvurderinger, ansvarlig innkjøpspraksis og leverandørøppfølging i ulike land m.m
- Etisk handel Norges risikokartleggingsverktøy (som inkluderer CSR Risk checker og andre internasjonale kilder (kun tilgjengelig for medlemmer))

Metode for aktsomhetsvurderinger

- OECD, Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas – den mest direkte relevante metodeveilederen for metall- og mineralkjeder, med et femtrinns rammeverk for risikobasert aktsomhet: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-due-diligence-guidance-for-responsible-supply-chains-of-minerals-from-conflict-affected-and-high-risk-areas_9789264252479-en.html
- OECD, generell veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv: <https://www.oecd.org/en/topics/sub-issues/due-diligence-guidance-for-responsible-business-conduct.html>
- FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP): <https://www.ohchr.org/en/publications/reference-publications/guiding-principles-business-and-human-rights>

Fakta om stål:

- OECD steel outlook 2026 - OECD har en egen rapport om stål og land.
- https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2026/06/oecd-steel-outlook-2026_a79fb861/99ab9b0c-en.pdf
- World Steel Association, World Steel in Figures 2025 – samlet oversikt over global stålproduksjon, etterspørsel, produksjonsprosesser, handel og bærekraftsindikatorer (CO2, HMS). Gratis PDF: <https://worldsteel.org/data/world-steel-in-figures/>
- World Steel Association – månedlig og årlig produksjonsstatistikk per land: <https://worldsteel.org/data/>

Del 6

Forbehold og takk

Bilde: Unsplash: Jason Richard

FORBEHOLD KNYTTET TIL KILDER OG DATAINNSIKT

Innholdet i stålveileder er basert på ulike nasjonale og internasjonale kilder.

Under researchperioden, både gjennom nettsøk og samtaler, oppdaget vi at noe data på risiko for stål lenger ned i leverandørkjeden var utfordrende å finne informasjon om. Dette lar seg best avdekke gjennom systematisk arbeid sammen med leverandører og gjennom dokumentasjon og deling og lagring av informasjon.

Dersom en aktør skal arbeide systematisk med risiko i et land og et område, anbefaler vi å alltid sette seg inn i landets regler og lover i arbeid med arbeidstaker- og menneskerettigheter.

I denne veilederen er høyrisikolandene i stålleverandørkjeden tatt med, samt spesifikke risikoer knyttet til disse landene og noen sektorspesifikke risikoer. Detaljer knyttet til hver risiko i hvert land og område basert på egen leverandør- og produktverdikjede anbefaler vi hver virksomhet å sette seg inn i, samt ha et eget system som sikrer lagring av denne informasjonen.

Etisk handel Norge har egen veiledning på ulike risikoland, og kurs i leverandøroppfølging i ulike land.

TUSEN TAKK

Denne veilederen er som nevnt utviklet i tett samarbeid med medlemmer, fagmiljøer og samarbeidspartnere i bygg-, anleggs- infrastruktur- og eiendomsbransjen. Arbeidet har vært preget av åpen dialog, deling av erfaringer og et felles ønske om å gjøre ansvarlig innkjøp av stål mer konkret og gjennomførbart i praksis.

Vi vil særlig rette en stor takk til:

- Medlemsbedriftene som har bidratt med innspill, erfaringer og konkrete behov og eksempler i medlemsforum
- Referansegruppen som har gitt verdifulle tilbakemeldinger gjennom hele utviklingsløpet - Backe, Avinor, Posten, Thon Gruppen og Entreprenørforeningen (EBA)
- Fagmiljøer og bransjeaktører, inkludert blant annet Norsk Stålforbund, 7steel, Nordic steel og Standard Norge, for kunnskapsdeling og sparring.
- Hospitanter fra OsloMET for bistand i arbeidet med informasjonsinnhenting og utvikling
- Sekretariatet i Etisk handel Norge

Vi vil gjerne høre fra deg

Denne veilederen vil videreutvikles i takt med nye erfaringer og behov i bransjen.

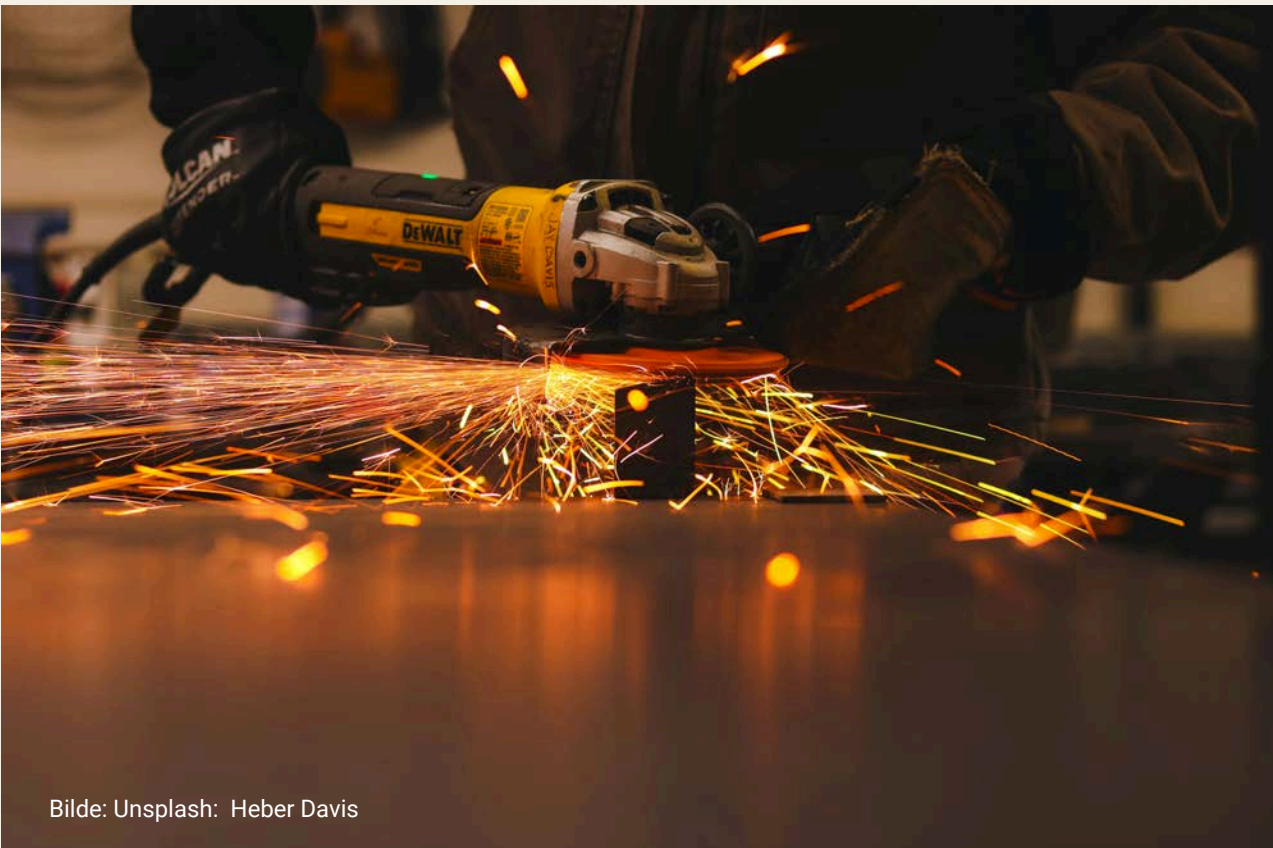
Har du innspill, erfaringer eller forslag til forbedringer, tar vi gjerne imot tilbakemeldinger.

Send innspill til silje@etiskhandel.no eller info@etiskhandel.no

Lykke til med arbeidet!

Del 7

Kilder

Bilde: Unsplash: Heber Davis

KILDER

Generell info om stål og stålproduksjon

- World Steel Association, World Steel in Figures 2025: <https://worldsteel.org/data/world-steel-in-figures/>
- World Steel Association, December 2025 crude steel production (globale og nasjonale produksjonstall): <https://worldsteel.org/media/press-releases/2026/december-2025-crude-steel-production-2025-global-crude-steel-production/>
- Norsk Stålforbund: <https://www.stalforbund.no/stalsorter/>
- OECD, Steel Outlook 2025: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/05/oecd-steel-outlook-2025_bf2b6109/28b61a5e-en.pdf
- Anskaffelser.no, risikoanalyser bygg og anlegg: https://www.anskaffelser.no/sites/default/files/2023-09/Bygg%20og%20anlegg_2023_0.pdf
- Jernmalmproduksjon (Western Australia): <https://www.watc.wa.gov.au/media/ekgftdpg/waironoreprofileaugust2024.pdf>

Norsk import/eksport jern og stål:

- <https://tradingeconomics.com/norway/imports/articles-iron-steel>
- World Steel Association, December 2025 crude steel production (tyske produksjonstall): <https://worldsteel.org/media/press-releases/2026/december-2025-crude-steel-production-2025-global-crude-steel-production/>
- Jernkontoret, Facts and key ratios (svensk produksjon, malm/skrapp-fordeling): <https://www.jernkontoret.se/en/the-steel-industry/industry-facts-and-statistics/facts-and-key-ratios/>
- Jernkontoret, Raw materials (svensk jernmalm, magnetitt/LKAB): <https://www.jernkontoret.se/en/the-steel-industry/production-utilisation-recycling/raw-materials/>

Sertifiseringer og standarder

- ResponsibleSteel (sertifisering, Core Site / Certified Steel / Progress Levels): <https://www.responsiblesteel.org/certification>
- Social Accountability International, SA8000: <https://sa-intl.org/programs/sa8000/>
- Standard Norge – miljøledelse (ISO 14001): <https://standard.no/fagomrader/miljoledelse/>
- Standard Norge – arbeidsmiljø og HMS (ISO 45001): <https://standard.no/fagomrader/arbeidsmiljo-og-hms/arbeidsmiljo-ledelsessystem>
- Standard Norge – kvalitetsstyring (ISO 9001): <https://standard.no/fagomrader/kvalitetsstyring---iso-9000/ledelsessystemer-for-kvalitet>
- EN 10204 3.1/3.2 – forklaring (Holland Applied Technologies): <https://hollandapt.com/what-is-the-difference-between-en-10204-3-1-and-3-2-inspection-certificates/>
- EPD og miljøpåvirkning (Nordic Steel): <https://www.nordicsteel.no/fagartikler/epd-gir-svar-om-miljopavirkning>
- EPD-Norge: <https://www.epd-norge.no>

KILDER

Gruver og råvareutvinning

- Coal mine explosions in India (The Extractive Industries and Society, 2023): <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214790X23000242>
- China coal mine accidents – human factors (2012): <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0925753511002116>
- Global kullproduksjon: <https://www.planete-energies.com/en/media/figures/global-coal-production>
- Guinea / Simandou – jernmalmmarkedet (2025): <https://geopoliticalfutures.com/guinea-shakes-up-global-iron-ore-market/>
- Simandou – arbeidsulykker og dødsfall (Business & Human Rights Resource Centre): <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/guinea-reports-reveal-unusually-high-number-of-worker-fatalities-and-failure-to-implement-safety-guidelines-at-simandou-iron-ore-project-incl-co-comments/>

Smelteverk og primærbearbeiding

- Indisk stålproduksjon (Government of India, GSI-rapport): <https://steel.gov.in/sites/default/files/2025-03/GSI%20Report.pdf>
- Sintring og helse-/miljøpåvirkning (utvalgte fagartikler): <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0045653521033890>
<https://link.springer.com/article/10.1007/s11356-025-37319-x> <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/21/15323>

Komponentprosessering og produktproduksjon

- Arbeidsulykker i industrien (Arbeidstilsynet, Kompass 2024): <https://www.arbeidstilsynet.no/globalassets/rapportar/kompass/kompass-tema-nr-1.-2024-arbeidsulykker-i-industrien.pdf>
- Arbeidsrelaterte dødsulykker Tyskland (DGUV): <https://www.dguv.de/en/facts-figures/work-related/fatal-work-related-accidents/index.jsp>
- Belastningsplager i stålproduksjon (fagartikkel): <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352550924002707>
- Falske sertifikater i stålhandel (Fastmarkets): <https://www.fastmarkets.com/insights/chinese-steel-concerns-brazilian-importers-warn-of-alleged-fakes/>

Landrisiko og arbeidstakerrettigheter

- ITUC, Global Rights Index 2025 (landscorer for Kina, Russland, India, Brasil, Guinea, Tyrkia): <https://www.ituc-csi.org/global-rights-index>
- Transparency International (korrupsjonsindeks per land): <https://www.transparency.org/en/countries/china> (samt /india, /guinea, /brazil)
- Walk Free, Global Slavery Index: <https://www.walkfree.org/global-slavery-index/>
- Global Living Wage (Kina, India): <https://www.globallivingwage.org/>
- Amnesty International, Kina: <https://www.amnesty.org/en/location/asia-and-the-pacific/east-asia/china/report-china/>
- CSR Risk Checker (MVO): <https://mvorisicochecker.nl/en/worldmap>
- ITUC, Global Rights Index 2025 (Tyrkia blant de ti verste landene): <https://www.ituc-csi.org/global-rights-index>
- SEFiA, Turkey Steel Sector Report (andel EAF/skrapbasert produksjon): <https://sefia.org/en/publications/turkey-steel-sector-report-production-trade-and-decarbonization-process/>
- Reuters, China to regulate steel exports with a licence system: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/china-require-export-licences-some-steel-products-2025-12-12/>
- MOFCOM & GAC, Announcement No. 79/2025

Sanksjoner og reguleringer

- DEKSA, Veileder om sanksjoner mot Russland: <https://deksa.no/sanksjoner/sanksjoner-mot-russland/veileder-om-sanksjoner-mot-russland/>
- Lovdata, sanksjonsforskrifter: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2014-08-15-1076/KAPITTEL_24#KAPITTEL_24
- Tolletaten, CBAM: <https://www.toll.no/no/bedrift/import/cbam>

Samarbeidsinitiativer

- ResponsibleSteel: <https://www.responsiblesteel.org>
- IRMA (Initiative for Responsible Mining Assurance): <https://responsiblemining.net>
- Responsible Minerals Initiative: <https://www.responsiblemineralsinitiative.org/about/rmi-initiative>
- EITI (Extractive Industries Transparency Initiative): <https://eiti.org>
- ICMM (International Council on Mining and Metals): <https://www.icmm.com>
- Metode for aktsomhetsvurderinger
- OECD, Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-due-diligence-guidance-for-responsible-supply-chains-of-minerals-from-conflict-affected-and-high-risk-areas_9789264252479-en.html
- FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP): <https://www.ohchr.org/en/publications/reference-publications/guiding-principles-business-and-human-rights>

Etisk handel Norge er Nordens ledende nettverk av bedrifter, organisasjoner og offentlige virksomheter som jobber forpliktende og systematisk for å sikre bærekraftige leverandørkjeder.

www.etiskhandel.no

Ansvarlig redaktør, fagansvarlig og design:
Silje Marie Rosenlund, seniorrådgiver i Etisk handel Norge.

Research:
Ola Fosso og Ida V. Holgersen, OsloMET

Referansegruppe: Backe, Avinor, Thon Gruppen, Posten, Entreprenørforeningen (EBA)

Bidrag og innspill fra hele sekretariatet til Etisk handel Norge

Bilder: Kjøpt fra databaser eller tatt internt og eies av Etisk handel Norge.